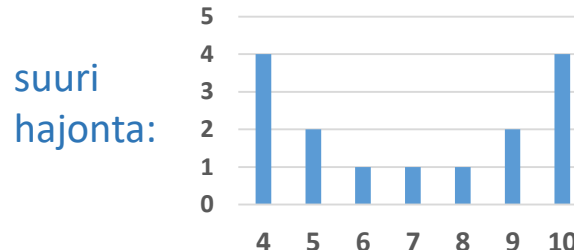
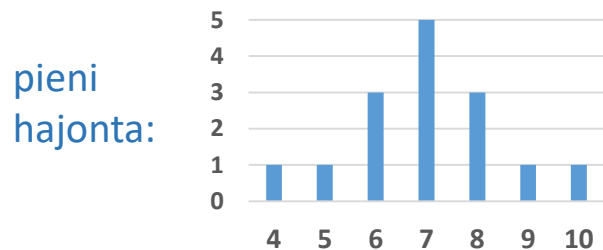

Keskihajonta

- *Hajontaluvuilla* voidaan kuvata, sitä kuinka ”hajallaan” (kaukana keskiarvosta) aineiston arvot keskimäärin ovat

(symmetrian perusteella kummassakin tilanteessa keskiarvo on 7)

- Tärkein hajontaluku on *keskihajonta*
- Keskihajonta s voidaan laskea kaavalla

$$s = \sqrt{\frac{(x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + (x_3 - \bar{x})^2 \dots + (x_n - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}}$$

Tässä aineistona on n kpl lukuja $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$, joiden keskiarvo on \bar{x} .

- Keskihajonnan laskeminen vaiheittain (ilman laskinohjelmiston toimintoa):
 1. Lasketaan ensin aineiston arvojen poikkeamat keskiarvosta $x_i - \bar{x}$
 2. Lasketaan poikkeaminen neliöiden keskiarvo eli *varianssi* s^2 (juurettava kaavassa)
 3. Otetaan tuloksesta vielä neliöjuuri

Normittaminen

- Keskihajonnan ja keskiarvon avulla voidaan päätellä miten poikkeuksellinen jokin muuttujan arvo (havainto) on suhteessa muihin.
- Muuttujan x arvoa vastaava *normitettu arvo* on

$$z = \frac{x - \bar{x}}{s}$$

\bar{x} = keskiarvo,
 s = keskihajonta

- Normittaminen kertoo siis kuinka monen keskihajonnan päässä (ja mihin suuntaan) keskiarvosta muuttujan arvo on.

Otoskeskihajonta

- Tilastollisessa tutkimuksessa voidaan harvoin analysoida koko aineistoa (perusjoukkoa), vaan tutkittavaksi valitaan pieni osa perusjoukosta eli *otos*.
- Otos pyritään muodostamaan mahdollisimman hyvin ja tasapuolisesti. Yleisin menetelmä on satunnainen (perusjoukosta arpomalla) muodostettu otanta
- Perusjoukon keskiarvolle saadaan arvio laskemalla otoksen keskiarvo
- Perusjoukon keskihajonnalle käytetään arviona *otoskeskihajontaa* s_{n-1}

$$s_{n-1} = \sqrt{\frac{(x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + (x_3 - \bar{x})^2 \dots + (x_n - \bar{x})^2}{n - 1}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

Otoskeskihajonnan ainoa ero keskihajontaan on, se että nimittäjässä on $n - 1$ eikä n . Tämä korjaa vääristymää, joka syntyy kun ei tiedetä koko perusjoukon keskiarvoa.

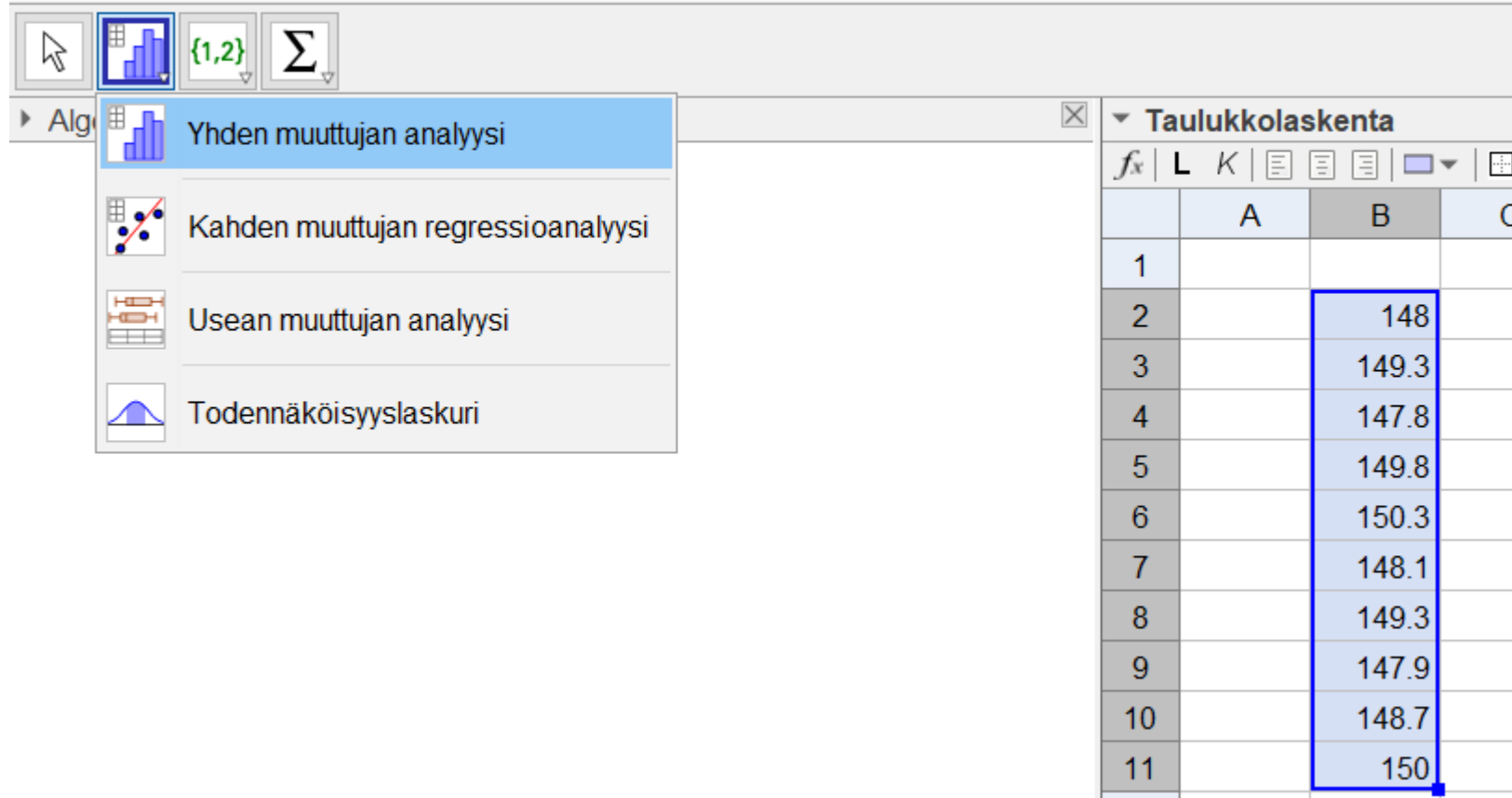
- Laskinohjelmistoissa otoskeskihajonta voidaan merkitä s :llä ja tällöin keskihajonnalla on usein merkintä σ .
- Otoskeskihajonta on aina suurempi kuin keskihajonta.

t. 154, s. 46

Syötetään mittaustulokset Geogebbran taulukkolaskentaan.
Maalataan syötetyt arvot ja valitaan ”Yhden muuttujan analyysi”.

GeoGebra Classic 5

Tiedosto Muokkaa Näytä Asetukset Työkalut Ikkuna Ohje

The screenshot shows the GeoGebra Classic 5 interface. The top menu bar includes 'Tiedosto', 'Muokkaa', 'Näytä', 'Asetukset', 'Työkalut', 'Ikkuna', and 'Ohje'. Below the menu bar is a toolbar with icons for selection, data entry, and calculation. The 'Taulukkolaskenta' (Spreadsheet) window is open, displaying a table with columns A, B, and C, and rows 1 through 11. The values in column B are: 148, 149.3, 147.8, 149.8, 150.3, 148.1, 149.3, 147.9, 148.7, and 150. The 'Yhden muuttujan analyysi' (One-variable analysis) option is selected in the 'Algoritmit' (Algorithms) menu.

	A	B	C
1			
2		148	
3		149.3	
4		147.8	
5		149.8	
6		150.3	
7		148.1	
8		149.3	
9		147.9	
10		148.7	
11		150	

Klikkaa "Analysoi" ja valitse "Näytä tilastot".
Maalataan syötetyt arvot ja valitaan "Yhden muuttujan analyysi".

(Toinen tapa: Tehdään havainnoista lista ja käytetään komentoja keskiarvo ja otoskeskihajonta.)

Aineiston lähde

Yhden muuttujan analyysi

B2:B10

148
149.3
147.8
149.8
150.3
148.1
149.3
147.9

Peruuta Analysoi

Taulukkolaskenta

	A	B	C	D	E
1					
2		148			
3		149.3			
4		147.8			
5		149.8			
6		150.3			
7		148.1			
8		149.3			
9		147.9			
10		148.7			
11		150			

Data-analyysi

Tilasto: **Näytä tilastot**

n	10
Keskiarvo	148.92
σ	0.8942
s	0.9426
Σx	1489.2
Σx^2	221779.66
Min	147.8
Q1	148
Mediaani	149
Q3	149.8
Max	150.3

Pienempi arvo on keskihajonta, suurempi otoskeskihajonta.

Otoksen perusteella ruuvien pituuden keskiarvo on n. 148,9 mm otoskeskihajonnan ollessa n. 0,94 mm.

Normitetaan väitetty ruuvien pituus $x = 150,0$ (mm):
$$z = \frac{150,0 - 148,92}{0,9426} \approx 1,1458 \approx 1,15$$

Siis otoksen perusteella ruuvien pituus poikkeaa väitetystä arvosta alaspäin 1,15 keskihajonnan verran.